

SI 45 Sigtuna, Kv. Professorn 2

Litteratur: H. Gustavson, Verksamheten vid Runverket, Stockholm, i: Nytt om runer 11 (1996, publ.1997), s. 18, Personnamn i inskrifterna på runföremålen från Sigtuna, i: Namn på stort och smått. Vänskrift till Staffan Nyström den 11 december 2012 (2012), s. 110 f., Lära sig och lära ut runor – med hjälp av futharken?, i: Situne Dei 2013, s. 34, 36 ff..

Äldre avbildning: H. Gustavson, teckning a.a. 1996, s. 18.

Signum i Samnordisk runtextdatabas: U NOR1996;18D

Ett revben av nöt med två runinskrifter (fig. 1) påträffades vid en arkeologisk undersökning år 1995 i kv. Professorn 2 (Ruta F4:3. Fyndnummer 3846). Preliminär datering till 1100-talet eller början av 1200-talet enligt rapportsammanställning av A. Wikström 2008.

Revbenets längd är 231 mm, bredd 25–45 mm och tjocklek 6–11 mm. Runhöjd 12–18 mm.

Fig. 1. Runbenet SI 45 från kv. Professorn 2. Foto Bengt A. Lundberg 1996 (RAÄ/KMB fd965016).

Inskrift:

fuporkhningstbmlr | rbnia

5   10   15   20

Till läsningen: Futharkinskriften står längst till höger på benet och läses från höger till vänster (fig. 2). Den andra inskriften (fig. 3) står längst till vänster på benet och läses från vänster till höger. 4 **o** har dubbelsidiga bistavar snett nedåt höger/snett uppåt vänster. 5 **r** har öppen form. 8 **n** har en ensidig bistav snett nedåt vänster. Samma form har runa 10, trots att man där skulle ha väntat en **a**-runa med en ensidig bistav snett nedåt vänster. 11 **s** är tredelat. Dubbelsidiga bistavar i 12 **t**. 19 **n** och 20 **a** har dubbelsidig bistav.

Runristade lösföremål från Sigtuna

Sl 45 Sigtuna, Kv. Professorn 2

Fig. 2. Detalj av futhark-inskriften på Sl 45 från kv. Professorn 2. Foto Bengt A. Lundberg 1996 (RAÄ/KMB fd965018).

Av formerna på inskrifternas **b**- och **r**-runor att döma har samme ristare gjort inskrifterna. Det är därför anmärkningsvärt att han har använt både långkvist- och kortkvistvarianter av **a**- och **n**-runor. Även användningen av **r** i **rbnia** är anmärkningsvärd, eftersom runan **r** normalt inte förekommer initialt i ord som tecken för fonemet /r/. Runan måste här stå för ett annat fonem, av runföljden att döma som tecken för vokal. Vokalkvaliteten på **r** i denna ställning varierade beroende på det geografiska området och tidpunkten för inskriften. I Östnorden stod den under vikingatiden för orundade vokaler som kort eller långt /e/, /æ/ eller /i/, under medeltiden däremot nästan uteslutande för kort eller lång /y/. Vid en återföring av **rbnia** på ett urn. *abnjōn-, runsv. **æbnia/æfnia* skulle ordet kunna vara en feminin abstraktbildning till ett verb motsvarande fisl. *efna* (pret. *efndi*) 'utföra, ämna, ha för avsikt'. Liknande bildningar med utgångspunkt i en feminin verbalabstrakt finns eventuellt i mansnamnet *Rōkia*(?), **rrkiu** (gen.) på den norska runstenen N 63 Gran i Hadeland (jfr dock M. Olsen, NIyR 1, s. 181 och P. Larsson, Yrrunan (2002), s. 146) eller kanske (*H*)*ryggia*(?) till (*h*)*ryggia* 'göra modfärd' och säkerligen i mansnamnet *Örōkia* på ett flertal svenska runstenar. Andra sådana *jōn*-bildningar belagda i runinskrifter men avledda av eller identiska med appellativ är personnamnen *Hringia* (: *hringr*), *Rysia* (: *ryssja*) och *Myskia* (: sv. dial. *musk* 'mörker, skugga'). Inskriften skulle i så fall innehålla ett tidigare icke belagt binamn *Æfnia*. Det kan nämnas att ett sammansatt appellativ i neutrum fvn. *horsefni 'unghäst med anlag att bli en duglig häst' skulle kunna ligga som grund för binamnet *Horsefni* (**hursefn**- U 622).

Fig. 3. Detalj av runföljden 17–21 **rbnia** på SI 45 från kv. Professorn 2. Foto Bengt A. Lundberg 1996 (RAÅ/KMB fd965020).